

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Przesposabianie młodych ludzi do udziału w życiu społecznym środowiska lokalnego na terenie powiatu cieszyńskiego : szkolne i pozaszkolne przedsięwzięcia

Author: Barbara Chojnacka-Synaszko

Citation style: Chojnacka-Synaszko Barbara. (2014). Przesposabianie młodych ludzi do udziału w życiu społecznym środowiska lokalnego na terenie powiatu cieszyńskiego : szkolne i pozaszkolne przedsięwzięcia. W: A. Szczurek-Boruta, B. Chojnacka-Synaszko, J. Suchodolska (red.), "Człowiek w przestrzeni lokalnej - dobre praktyki wspierania rozwoju, aktywizacji i integracji społecznej : konteksty teoretyczne i społeczno-polityczne" (S. 90-104). Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Barbara Chojnacka-Synaszko

**Przysposabianie młodych ludzi
do udziału w życiu społecznym środowiska lokalnego
na terenie powiatu cieszyńskiego –
szkolne i pozaszkolne przedsięwzięcia**

(...) sfera publiczna, odsłonięta i powszechnie dostępna, swoista agora/forum jest jednocześnie uniwersytetem (ośrodkiem) i podręcznikiem (środkiem) uczenia się. Jest laboratorium, w którym odbywa się odkrywanie, weryfikowanie i wdrażanie (spożytkowanie) podmiotowych kompetencji¹

Wstęp

Zarówno formalna, jak i nieformalna edukacja, a przede wszystkim zróżnicowane i liczne kontakty, stosunki społeczne dostarczają młodym ludziom wielu okazji do rozwijania ich orientacji poznawczej wobec otoczenia, do rozpoznawania własnych możliwości, indywidualnego potencjału i umiejętności. Ta grupa społeczna znajduje się na takim etapie życia, w którym „musi zdobywać kompetencje kształtowania swojego życia, balansując między młodzieżowym, samodzielnym rozwojem a zorientowa-

---

¹ M. Czerepaniak-Walczak, *Uczenie się poprzez uczestniczenie w sferze publicznej – perspektywa krytyczna*, w: F. Bereźnicki, K. Denek, J. Świrko-Pilipczuk (red.), *Procesy uczenia się i ich uwarunkowania*, Szczecin 2005, Wyd. „Kwadra”, s. 39.

nym na osiągnięcie celu rozwojem kompetencji i zasobów”². Jest to okres bardzo ważny pod względem zdobywania i utrwalania kompetencji społecznego uczestnictwa, które są „po części dziedziczone społecznie przez jednostkę (np. status pochodzenia), po części są przydawane jednostce niejako automatycznie w danym lub w większości układów społecznych (...), po części zaś są funkcją dotychczasowego społecznego uczestnictwa i odbywającego się w toku jego zachodzenia procesu socjalizacji, a więc zdobywania przez jednostki doświadczeń społecznych czy formowania i przeżywania własnej biografii społecznej”³. Wspomagając proces kształtowania się tożsamości młodego człowieka oraz zabiegając o poszerzenie zakresu doświadczania przez niego świata społecznego, powinno dążyć się do stworzenia mu od zaraz licznych okazji do zaangażowania się w akcje i działania na rzecz lokalnej i szerszej społeczności. Młodzi ludzie są częścią większej struktury społecznej, wobec tego bardzo wiele różnych podmiotów może oddziaływać na ich postawy, zachowania, podejmowane czynności i zadania. Są to między innymi rodzice, nauczyciele, rówieśnicy, pracodawcy, władze lokalne, organizacje pozarządowe. Zdecydowanie – obok środowiska rodzinnego – znaczącą rolę w nabywaniu kompetencji społecznego uczestnictwa przez młodego człowieka odgrywają liczne podmioty z najbliższego otoczenia lokalnego. Przede wszystkim władze lokalne i regionalne, świadome nadrzędnej roli odgrywanej przez szkołę w życiu młodych, powinny aktywnie wspierać ich uczestnictwo na terenie szkoły⁴, albowiem „szkoła jest nie tylko instytucją, w której młodzi ludzie spędzają dużą część swego życia i śledzą ścisły program edukacyjny, ale jest to również miejsce, w którym w dużej mierze kształtują swe opinie i wizje życiowe”⁵. W niniejszym opracowaniu przedstawię stanowisko młodzieży akademickiej – studiującej na Wydziale Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego w Ka-

---

² D. Kirchhöfer, H. Merckens, *Przeobrażenia fazy młodości*, w: E. Hajduk, P. Karpińczyk (red.), *Społeczne uczestnictwo młodzieży średniego miasta*, Warszawa 2005, Wyd. Akademickie „Żak”, s. 21.

³ J. Modrzewski, *Socjalizacja i uczestnictwo społeczne. Studium socjopedagogiczne*, Poznań 2004, WN UAM, s. 137.

⁴ *Znowelizowana europejska karta uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym. Kongres europejskich władz lokalnych i regionalnych*, Strasburg 2003, s. 12, http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Coe_youth/Participation/COE_charter_participation_po.pdf (18.09.2009).

⁵ Tamże, s. 12.

towicach, zamieszkującej zarówno teren powiatu cieszyńskiego, jak i miasta oraz wsie poza jego granicami – dotyczące uczestnictwa społecznego młodych ludzi w środowisku lokalnym – uwzględnienie ocenę wkładu placówek oświatowych oraz charakter i propozycje inicjatyw lokalnych na rzecz wdrażania wśród młodych demokratycznych zasad współżycia społecznego, skłaniania ich do zainteresowania się sprawami lokalnej społeczności oraz do bycia aktywnym obywatelem, który troszczy się o kształt i kierunek rozwoju środowiska lokalnego.

Uczestnictwo społeczne młodych ludzi – charakter i wsparcie

Na gruncie pedagogiki społecznej⁶ zwraca się szczególną uwagę na konieczność wykorzystywania potencjału społecznego jednostek i zbiorowości, istniejących sił ludzkich i zasobów środowiskowych, wymiany doświadczeń w trakcie przekształcania rzeczywistości i realizacji działań społecznych. Wobec tego człowiek ma/może w sposób zorganizowany i przemyślany zmieniać rzeczywistość, oczywiście wykazując czynną postawę – podejmując aktywność w otoczeniu, oddziałując na otoczenie społeczne. Przejawiana aktywność w życiu społecznym i obywatelskim⁷ stanowi podstawowy warunek społeczeństwa obywatelskiego, czyli wspólnoty jednostek, która odznacza się⁸:

---

⁶ A. Radziewicz-Winnicki, *Spoleczeństwo w trakcie zmiany. Rozważania z zakresu pedagogiki społecznej i socjologii transformacji*, Gdańsk 2004, GWP; W. Theiss, B. Skrzypczak (red.), *Edukacja i animacja społeczna w środowisku lokalnym*, Warszawa 2006, Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL.

⁷ Aktywność (partycypacja) społeczna jest traktowana jako uczestnictwo w różnych obszarach życia, opierające się na relacjach z innymi, oraz jako forma aktywności jednostki lub grup skierowana na innych ludzi lub ich wytwory. Z kolei aktywność (partycypację) obywatelską można potraktować jako uczestniczenie w życiu społeczności lokalnej poprzez aktywność podejmowaną w społeczeństwie w ramach ruchów i organizacji (nieformalnych, samorządowych, pozarządowych, kościelnych, religijnych). Por. D. Wiszejko-Wierzbicka, *Niewykorzystana sfera. Partycypacja społeczna i obywatelska osób z ograniczeniami sprawności*, Warszawa 2010, Scholar, s. 10–11.

⁸ E. Tłuczek-Tadla, *Edukacja obywatelska w stowarzyszeniu młodzieżowym. Studium teoretyczno-empiryczne*, Rzeszów 2012, Wyd. UR, s. 28.

- wiedzą obywatelską (dotyczącą procesów i struktur demokratycznych, obowiązków i uprawnień obywateli);
- umiejętnościami obywatelskimi (rozpoznawaniem, ocenianiem, obroną stanowisk; współpracą; publicznym wypowiedzaniem się);
- postawami i poglądami (poczuciem odpowiedzialności za sprawy publiczne, zainteresowaniem sprawami publicznymi, poczuciem więzi grupowej).

Podkreśla się, iż istnienie takiego społeczeństwa jest możliwe wtedy, gdy dojdzie do rozwinięcia w poszczególnych jednostkach odpowiednich cech poprzez demokratyzację struktur władzy, a z kolei uczestnictwo jest środkiem takiej demokratyzacji⁹.

Szczególnie chodzi o wzrost działań zwiększających uczestnictwo społeczne młodego pokolenia, które dzięki swojej dynamice może oddziaływać na przemiany społeczeństwa, przeciwstawiać stagnacji życia społecznego w środowisku lokalnym. Trzeba jednak mieć na względzie – w myśl założeń modelu partycypacji młodzieży w społeczeństwie Hansa Merkensa i Dagmar Bergs-Winkels¹⁰ – że charakter i przejawy tego uczestnictwa, wybór różnych jego form (akcji, przedsięwzięć, zadań) będą zależały od poglądów i dążeń młodych ludzi. Uczestnictwo społeczne młodych ludzi może wyrażać się w dwóch wymiarach – reprezentowanej przez młodzież orientacji tranzytywnej oraz orientacji moratoryjnej. Charakterystyczne dla tej pierwszej jest nastawienie na zdobycie umiejętności niezbędnych w realizacji zadań rozwojowych w życiu dorosłym, na nabywanie oczekiwanych społecznie kompetencji (wyuczenie społecznych reguł i sposobów zachowania, opanowanie psychicznych i fizycznych kompetencji), na wykonywanie zadań zaproponowanych przez dorosłych (rodziców oraz nauczycieli),

---

⁹ M. Brzezińska-Hubert, A. Olszówka (red.), *Uczestnictwo młodzieży. Pakiet Edukacyjny Pozaformalnej Akademii Jakości Projektu. Część 1*, Warszawa 2007, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Narodowa Agencja Programu „Młodzież w działaniu”, s. 10.

¹⁰ H. Merkens, D. Bergs-Winkels, *Projekt zum Thema: Makrosozialen Partizipation schancen Jugendlicher*, Berlin 1998. W modelu połączono koncepcję rozpatrywania młodości jako fazy przejściowej między dzieciństwem a dorosłością z koncepcją rozpatrywania młodości jako moratorium, w którym ważne są terażniejszość i aktualne możliwości rozwojowe człowieka. Por. E. Mianowska, *Społeczne uczestnictwo młodzieży. Empiryczna weryfikacja modelu*, w: E. Hajduk, P. Karpińczyk (red.), *Społeczne uczestnictwo młodzieży średniego miasta*, cyt. wyd., s. 32–55.

w których młodzież dostrzega sojuszników – czuje się przez nich wspierana w swoich dążeniach i może się od nich nauczyć, jak żyć w społeczeństwie. Wobec tego spełniają oczekiwania społeczne te osoby młode, które pozostając między innymi pod wpływem oddziaływań systemów szkolnych i uruchamianych przez nie procesów socjalizacji edukacyjnej, gromadzą, uzupełniają, doskonalą swoje kompetencje kulturowe, również w wymiarze radzenia sobie z psychiką i strukturyzacją wzorowaną i wartościowaną kulturowo¹¹. Pod tym względem istotne jest przygotowanie dla młodzieży i zaprezentowanie przez dorosłych (nauczycieli, władze lokalne i regionalne, pracowników organizacji pozarządowych, przedstawicieli związków i stowarzyszeń) oferty programów, projektów i inicjatyw społeczno-kulturalnych, aby mogła doskonalić kompetencje społeczne na wielu polach działań. Chodzi o poparcie dla uczestnictwa młodych ludzi w swojej miejscowej wspólnocie poprzez¹²:

- promowanie różnych form uczestnictwa uczniów w szkołach;
- wdrażanie programów wychowania obywatelskiego w szkołach, które wyposażają uczniów w wiedzę, umiejętności i postawy obywatelskie, skłaniają do zainteresowania się sprawami publicznymi, rozwijają szacunek do innych ludzi i grup społecznych, wdrażają uczniów do myślenia o wydarzeniach i procesach zachodzących w środowisku lokalnym;
- promowanie edukacji wewnątrz grup młodzieżowych przez udostępnienie niezbędnych środków materialnych;
- dostęp do informacji na temat możliwości i spraw istotnych dla młodych – wspieranie i pomaganie w założeniu odpowiednich usług informacyjnych poprzez istniejące struktury: szkoły, biblioteki, punkty młodzieżowe oraz dzięki zastosowaniu technologii informacyjno-komunikacyjnych.

W przypadku orientacji moratoryjnej istotny jest samoistny wkład młodej generacji w rozwój kultury i społeczeństwa oraz liczy się rozwijanie przez młodzież zainteresowań, własnego spojrzenia na społeczeństwo, podejmowanie działań dla samej przyjemności płynącej z ich wykonywania,

---

¹¹ A. Brzezińska, *Społeczna psychologia rozwoju*, Warszawa 2000, Scholar, s. 237; J. Modrzewski, *Socjalizacja i uczestnictwo społeczne. Studium socjopedagogiczne*, cyt. wyd., s. 136.

¹² *Znowelizowana europejska karta uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym...*, cyt. wyd., s. 20–22.

z ciekawości oraz doskonalenie wewnętrzne i zaspokajanie doraźnych potrzeb. Chodzi także o korzystanie z możliwości, jakie są w danym momencie i w danych okolicznościach do dyspozycji. Jednostki cechuje wysoka niezależność. Mogą one emancypować się podmiotowo, w wymiarze możliwym do zaakceptowania w danym układzie społecznym i/lub ujawniać i akceptować grupowe formy emancypacji wobec świata dorosłych i kreowanej przez nich kultury¹³. Zatem dorośli nie są już tak ważni, jak rówieśnicy i osoby w zbliżonym wieku. Przy czym, jak podkreśla Jerzy Modrzewski, „młodzież, która zdobywa swoje kompetencje społecznego uczestnictwa głównie w tworzonych przez siebie kręgach czy grupach rówieśniczych, zwłaszcza izolowanych lub zaledwie tolerowanych, w fazie dorosłości również ogranicza swoją obecność do funkcji pełnionych w tak kwalifikowanych społecznie strukturach”¹⁴.

Wobec powyższego należy zabiegać o to, aby młodzi ludzie dostrzegli korzyści dla siebie w ramach podejmowanej aktywności społecznej, czyli działania związane z uczestnictwem powinny być przyjemne, ekscytujące i stawiające wyzwanie, powinny dotyczyć aspektów związanych z funkcjonowaniem społecznym młodych ludzi i problemów oraz zagadnień spostrzeganych przez nich jako rzeczywiste¹⁵. Konieczny jest nacisk na projekty i programy inicjowane przez młodzież lub dorosłych, podczas realizacji których decyzje podejmowane są z młodymi, czyli mogą oni coś wyrazić, przekazać, skomentować, zamifestować. Niezbędne także jest udostępnianie młodym ludziom struktur i instrumentów działania publicznego, które mają stwarzać okazje do wymiany poglądów między młodymi obywatelami i władzami lokalnymi/regionalnymi¹⁶.

Bardzo wiele wskazanych zaleceń odnoszących się do podnoszenia zaangażowania społecznego młodej generacji jest zamieszczonych także w Programie Współpracy Powiatu Cieszyńskiego z Organizacjami Pozarządowymi

---

¹³ J. Modrzewski, *Socjalizacja i uczestnictwo społeczne. Studium socjopedagogiczne*, cyt. wyd., s. 144.

¹⁴ Tamże, s. 138.

¹⁵ M. Brzezińska-Hubert, A. Olszówka (red.), *Uczestnictwo młodzieży. Pakiet Edukacyjny Pozaformalnej Akademii Jakości Projektu. Część 1*, cyt. wyd., s. 13.

¹⁶ *Znowelizowana europejska karta uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym...*, cyt. wyd., s. 23–27.

mi na rok 2014¹⁷. Wśród zadań przewidzianych do realizacji wymienia się tutaj:

- edukację kulturalną dzieci i młodzieży poprzez opracowywanie i wdrażanie programów z zakresu edukacji kulturalnej, artystycznej i regionalnej;
- zwiększenie nacisku w edukacji na problematykę społeczeństwa obywatelskiego dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych;
- wspieranie tworzenia nowych i rozwój istniejących organizacji samorządowych wśród dzieci i młodzieży szkół ponadgimnazjalnych;
- współpraca szkół i organizacji młodzieżowych z ośrodkami w kraju i za granicą w zakresie wspólnych programów, wymiany młodzieżowej szkół ponadgimnazjalnych i nauki języków obcych;
- współpraca szkół, uczelni i publicznych służb zatrudnienia w zakresie realizacji programów europejskich służących zwiększeniu mobilności młodzieży szkół ponadgimnazjalnych;
- promowanie przedsiębiorczości wśród społeczności lokalnej;
- kształtowanie proeuropejskich postaw wśród dzieci i młodzieży;
- tworzenie lokalnych i międzysektorowych partnerstw na rzecz rozwoju społecznego;
- integracja i aktywizacja społeczności lokalnych.

Uwzględniając tego rodzaju zadania, władze lokalne starają się ułatwić młodym ludziom społeczną integrację, nabywanie odpowiedniej wiedzy i rozwój ważnych umiejętności społecznych, a także pomóc młodzieży stawić czoła napotykanym trudnościom i wyzwaniom współczesnego społeczeństwa.

---

¹⁷ Uchwała nr XXXIX/345/13 Rady Powiatu Cieszyńskiego z dnia 29 października 2013 r. w sprawie Programu Współpracy Powiatu Cieszyńskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2014, http://bip.powiat.cieszyn.pl/pliki/organizacje/1986822952527a_uchwaaprzyjetaxxxix345.pdf (6.02.2014).

Szkolne i pozaszkolne inicjatywy na rzecz zachęcania młodych ludzi do uczestnictwa społecznego w środowisku lokalnym

W tej części opracowania zaprezentowane zostanie stanowisko badanej młodzieży akademickiej¹⁸ dotyczące:

- podejmowanych na terenie placówek oświatowych przedsięwzięć zachęcających młodzież do uczestnictwa w życiu społecznym,
- charakteru uczestnictwa społecznego młodych ludzi w środowisku lokalnym,
- propozycji działań podejmowanych w środowisku lokalnym, które mogą stanowić czynniki determinujące uczestnictwo społeczne młodych osób, ze szczególnym uchwyceniem podobieństw i różnic między respondentami zarówno z powiatu cieszyńskiego, jak i miejscowości położonych poza jego granicami. W tabeli 1 zostały zamieszczone szczegółowe informacje na temat respondentów.

Analiza zgromadzonego materiału empirycznego pozwala stwierdzić, iż najwięcej respondentów (ponad 40%) uważa, że placówki oświatowe skłaniają młodych ludzi do zainteresowania się społecznością lokalną i środowiskiem lokalnym (tabela 2). Zostaje w nich położony nacisk na *pokazanie funkcjonowania społeczności lokalnej* oraz *rozpatrywanie pozytywnych i negatywnych aspektów lokalnego środowiska*. Bardzo zbliżony rozkład danych można uchwycić, uwzględniając oceny studentów mieszkających zarówno na terenie powiatu cieszyńskiego, jak i poza jego granicami oraz na obszarze gmin: miejskiej i wiejskiej.

---

¹⁸ Studenci pedagogiki uczestniczyli w badaniach sondażowych z zastosowaniem kwestionariusza ankiety w roku akademickim 2013/2014. Są to osoby, które niedawno ukończyły edukację szkolną, ale także – ze względu na kierunek studiów – mają kontakt z rzeczywistością szkolną w ramach różnego rodzaju praktyk pedagogicznych, wobec tego mogą wyrazić swoje opinie na temat szkolnych i pozaszkolnych przedsięwzięć na rzecz wdrażania młodego pokolenia do udziału w życiu społecznym środowiska lokalnego. Ponadto zachodzi możliwość poznania poglądów na temat rozważanego zagadnienia, osób przygotowujących się do pełnienia w przyszłości roli nauczyciela, opiekuna, wychowawcy, które będą wdrażać elementy edukacji obywatelskiej wśród swoich wychowanków.

Tabela 1. Dane dotyczące badanych studentów

Badani studenci N=203		Liczba	%
studenci specjalności nauczycielskiej		94	46,3
studenci pozostałych specjalności		109	53,7
kategorie wiekowe	19–20 lat	84	41,4
	21–22 lata	61	30,1
	23–24 lata	36	17,7
	powyżej 25 lat	22	10,8
studenci z powiatu cieszyńskiego:		90	44,3
– z terenu gminy miejskiej		58	64,4
– terenu gminy wiejskiej		32	35,6
studenci spoza powiatu cieszyńskiego		113	55,7
studenci zamieszkujący teren gminy miejskiej		152	74,9
studenci zamieszkujący teren gminy wiejskiej		51	25,1
przynależność studentów do organizacji o charakterze społecznym, kulturalnym	TAK	37	18,2
	NIE	166	81,8

Źródło: Badania własne.

Tabela 2. Miejsce zamieszkania respondentów a ocena zaangażowania placówek oświatowych w zachęcaniu młodzieży do aktywności społecznej w środowisku lokalnym (dane przedstawiono w procentach)

Zachęcanie przez:	Ocena zaangażowania	Wszyscy badani	A N=90	B N=113	C N=152	D N=51
pokazywanie funkcjonowania społeczności lokalnej	duże	42,4	48,9	37,2	42,1	43,1
	małe	57,6	51,1	62,8	57,9	56,9
poszukiwanie atutów i słabych stron w środowisku lokalnym	duże	41,9	43,3	40,7	43,4	37,3
	małe	58,1	56,7	59,3	56,6	62,7

Zachęcanie przez:	Ocena zaangażowania	Wszyscy badani	A N=90	B N=113	C N=152	D N=51
informowanie, co się dzieje w społeczności lokalnej	duże	13,8	16,7	11,5	11,2	21,6
	małe	75,4	77,8	73,4	75,6	74,5
	trudno powiedzieć	10,8	5,5	15,1	13,2	3,9
wspieranie inicjatyw uczniów	duże	19,7	24,4	15,9	20,4	17,6
	małe	71,4	67,8	74,3	70,4	74,5
	trudno powiedzieć	8,9	7,8	9,8	9,2	7,9
organizacja współpracy uczniów z lokalnymi instytucjami	duże	26,6	37,8	17,7	22,4	39,2
	małe	65,1	57,8	70,8	67,8	56,9
	trudno powiedzieć	8,3	4,4	11,5	9,8	3,9
proponowanie uczniom działań lokalnych	duże	24,6	28,9	21,2	22,4	31,4
	małe	75,4	71,1	78,8	77,6	68,6

Legenda: A – student z powiatu cieszyńskiego; B – student spoza powiatu cieszyńskiego; C – student z terenu gminy miejskiej; D – student z terenu gminy wiejskiej.

Źródło: Badania własne.

Aż przeszło 70% respondentów wskazało, że placówki oświatowe przekazują za mało informacji o inicjatywach młodzieżowych realizowanych w środowisku lokalnym. Jeżeli tego typu działania się podejmuje, to w głównej mierze eksponuje to młodzież z powiatu cieszyńskiego zamieszkująca tereny wiejskie (blisko 20% badanych), aczkolwiek nie jest to duża liczba badanych osób. Także studenci z powiatu cieszyńskiego, z terenów wiejskich – ale tym razem blisko 40% osób – wskazują, że w szkole *okazywana jest uczniom pomoc w nawiązaniu współpracy z lokalnymi instytucjami*. Około 30% mieszkańców tych samych terenów jest zdania, że placówki oświatowe *proponują uczniom udział w działaniach lokalnych*, aczkolwiek te przedsięwzięcia (podobnie, jak *wspieranie inicjatyw uczniowskich*) nie są rozpowszechnione na szeroką skalę. Inicjatywy uczniowskie wspierane są bardziej w szkołach zlokalizowanych w miastach (uważa tak 20,4% badanych zamieszkujących

miasta) aniżeli w placówkach wiejskich. Mimo tego, na podstawie danych zamieszczonych w tabeli 3, młodzież z obszarów wiejskich – wspierana raczej przez środowisko pozaszkolne – podejmuje inicjatywy integrujące społeczność lokalną (uważa tak 43,1% badanych ze wsi). Niestety, ogół badanych stwierdza, że mało jest podejmowanych przez młodzież samoistnych inicjatyw ożywiających życie kulturalne.

**Tabela 3. Miejsce zamieszkania respondentów a ocena uczestnictwa społeczne-
go młodych ludzi w ich środowisku lokalnym (dane przedstawiono w procentach)**

Uczestnictwo społeczne młodych ludzi	Ocena uczestnictwa	Ocena wszystkich respondentów N=203	A N=90	B N=113	C N=152	D N=51
młodzież integruje społeczność poprzez inicjatywy lokalne	duże	32,0	38,9	26,5	28,3	43,1
	małe	61,6	57,8	64,7	64,5	53,0
	nie wiem	6,4	3,3	8,8	7,2	3,9
młodzi ludzie chętnie poznają swoją społeczność i działają na jej rzecz	duże	30,0	36,7	24,8	29,6	31,3
	małe	64,1	60,0	67,3	63,8	64,8
	nie wiem	5,9	3,3	7,9	6,6	3,9
młodzieżowe inicjatywy ożywiają życie kulturalne i promują kulturę lokalną	duże	16,7	18,9	15,1	15,1	21,5
	małe	60,6	66,7	55,7	56,5	72,6
	nie wiem	22,7	14,4	29,2	28,4	5,9
dostrzeganie problemów lokalnych i rozwiązywanie ich przez młodzież	duże	36,5	35,6	37,2	37,5	33,4
	małe	60,6	62,2	59,3	58,6	66,6
	nie wiem	2,9	2,2	3,5	3,9	-

Legenda: A – student z powiatu cieszyńskiego; B – student spoza powiatu cieszyńskiego; C – student z terenu gminy miejskiej; D – student z terenu gminy wiejskiej.

Źródło: Badania własne.

Z kolei przeszło 30% badanych studentów, bez względu na miejsce zamieszkania, podaje, że młodzi ludzie interesują się problemami lokalnymi i poszukiwaniem sposobów ich rozwiązania. Zdecydowanie najwięcej respondentów (36,7% studentów z powiatu cieszyńskiego) dostrzega, że tutaj młodzi

ludzie wykazują chęć poznawania lokalnej społeczności i działania na rzecz jej rozwoju. Patrząc jednak całościowo, można stwierdzić, iż zdecydowana większość respondentów (powyżej 60%) wskazuje na małe uczestnictwo społeczne młodych ludzi w środowisku lokalnym. Wobec tego, w którym kierunku powinny być skierowane działania, aby stopniowo zwiększać wkład młodej generacji w życie społeczne. Analiza danych przedstawionych w tabeli 4 jednoznacznie wskazuje, że postulowanym podejściem przez blisko 80% badanych respondentów jest *konsultowanie z młodzieżą decyzji, które ich dotyczą*. Około 70% badanych uważa, że nie można zapomnieć o wsparciu finansowym dla organizacji młodzieżowych oraz o promowaniu pomysłów młodych ludzi wśród mieszkańców, zwłaszcza należących do generacji dorosłych. Uwzględniając stanowisko studentów z powiatu cieszyńskiego, można zauważyć, że w najmniejszym stopniu opowiadają się oni za *poszukiwaniem młodych liderów, spotkaniami młodzieży z ludźmi podejmującymi decyzje polityczne, popularyzowaniem zaangażowania społecznego młodych za pośrednictwem mediów*. Wobec tego można też przyjąć, że te przedsięwzięcia są już w pewnym stopniu realizowane i tym samym dostrzegane przez badanych w ich pozaszkolnym środowisku lokalnym. Przeszło połowa badanych respondentów zamieszkujących miasta i wsie w obrębie powiatu cieszyńskiego jest zdania, że konieczne jest zachęcanie młodych ludzi – poprzez ekspozowanie korzyści (zaangażowanie jest przyjemne, kształjące, skuteczne, celowe) – do włączania się w już realizowane młodzieżowe projekty, programy i inne inicjatywy społeczne.

Tabela 4. Miejsce zamieszkania a propozycje działań zachęcających młodych ludzi do uczestnictwa społecznego (dane przedstawiono w procentach)

Kategorie odpowiedzi	Ogół badanych	A N=90	B N=113	C N=152	D N=51
spotkania młodzieży z ludźmi podejmującymi decyzje polityczne	28,1	24,4	30,9	28,9	25,5
konsultowanie z młodymi ludźmi decyzji, które ich dotyczą	77,8	77,8	77,8	78,9	74,5
popularyzowanie zaangażowania społecznego młodzieży za pośrednictwem mediów	33,5	30	36,3	33,5	33,3

Kategorie odpowiedzi	Ogół badanych	A N=90	B N=113	C N=152	D N=51
promowanie pomysłów młodych wśród mieszkańców	70,9	74,4	68,1	71,1	70,6
poszukiwanie młodych liderów	32,1	22,2	39,8	34,2	25,4
zachęta do włączania się w społeczne inicjatywy młodzieżowe	52,7	53,3	52,2	57,2	39,2
wsparcie finansowe	73,4	73,3	73,4	73,1	74,5
projekty i szkolenia przygotowujące do aktywnego uczestnictwa	45,8	44,4	46,9	48,1	39,2

Legenda: A – student z powiatu cieszyńskiego; B – student spoza powiatu cieszyńskiego; C – student z terenu gminy miejskiej; D – student z terenu gminy wiejskiej.

UWAGA: Procenty nie sumują się do 100 ze względu na wybór wielokrotny odpowiedzi.

Źródło: Badania własne.

Zakończenie

W długofalowym procesie przysposabiania młodych ludzi do uczestnictwa społecznego okazuje się niezbędna współpraca środowiska szkolnego i pozaszkolnego. Szczególnie – uwzględniając powyższe wyniki – wówczas, gdy młodym ludziom raczej pokazuje się najbliższe otoczenie i funkcjonowanie społeczności lokalnej (jej atuty i słabe strony), a także bardziej stwarza się im warunki do tego, aby poczuć się częścią lokalnej społeczności niż okazje do wykazania się i uczestnictwa w rozwiązywaniu problemów występujących w środowisku lokalnym oraz w działaniach poprawiających jego funkcjonowanie, istnieje potrzeba wzmocnienia współpracy i wzajemnej pomocy w wychowaniu społecznym młodzieży nastawionym na kształtowanie umiejętności i aktywnych postaw obywatelskich. Pod tym względem na terenach zamieszkałych przez respondentów nadal zachodzi konieczność nie tyle tworzenia, co ulepszania istniejących warunków do udziału młodych ludzi w życiu społecznym, zwłaszcza jeśli chodzi o możliwość wypowiedzenia opinii czy podejmowania przez młodych decyzji w sprawach ich dotyczących oraz społeczności, w której żyją.

Bibliografia

- Brzezińska A., *Spółeczna psychologia rozwoju*, Warszawa 2000, Scholar.
- Brzezińska-Hubert M., A. Olszówka (red.), *Uczestnictwo młodzieży. Pakiet Edukacyjny Pozaformalnej Akademii Jakości Projektu. Część 1*, Warszawa 2007, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Narodowa Agencja Programu „Młodzież w działaniu”.
- Czerepaniak-Walczak M., *Uczenie się poprzez uczestniczenie w sferze publicznej – perspektywa krytyczna*, w: F. Bereźnicki, K. Denek, J. Świrko-Pilipczuk (red.), *Procesy uczenia się i ich uwarunkowania*, Szczecin 2005, Wyd. „Kwadra”.
- Kirchhöfer D., Merckens H., *Przeobrażenia fazy młodości*, w: E. Hajduk, P. Karpińczyk (red.), *Spółeczne uczestnictwo młodzieży średniego miasta*, Warszawa 2005, Wyd. Akademickie „Żak”.
- Mianowska E., *Spółeczne uczestnictwo młodzieży. Empiryczna weryfikacja modelu*, w: E. Hajduk, P. Karpińczyk (red.), *Spółeczne uczestnictwo młodzieży średniego miasta*, Warszawa 2005, Wyd. Akademickie „Żak”.
- Modrzewski J., *Socjalizacja i uczestnictwo społeczne. Studium socjopedagogiczne*, Poznań 2004, Wyd. Naukowe UAM.
- Łluczec-Tadla E., *Edukacja obywatelska w stowarzyszeniu młodzieżowym. Studium teoretyczno-empiryczne*, Rzeszów 2012, Wyd. UR.
- Uchwała nr XXXIX/345/13 Rady Powiatu Cieszyńskiego z dnia 29 października 2013 r. w sprawie Programu Współpracy Powiatu Cieszyńskiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2014, http://bip.powiat.cieszyn.pl/pliki/organizacje/1986822952527a_uchwaaprzyjetaxxxix345.pdf.
- Wiszejko-Wierzbicka D., *Niewykorzystana sfera. Partycypacja społeczna i obywatelska osób z ograniczeniami sprawności*. Warszawa 2010, Scholar.
- Znowelizowana europejska karta uczestnictwa młodych ludzi w życiu lokalnym i regionalnym. Kongres europejskich władz lokalnych i regionalnych, Strasburg 2003, s. 12, http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Coe_youth/Participation/COE_charter_participation_po.pdf.

Summary

What is crucial for promoting young people’s participation in the life of the local community (understood as aiming at activities in the social space and at influencing the social environment) is the activity of school and the support from organizations, communities and local authorities. Taking into account the standpoint of university learners studying at the Faculty of Ethnology and Education of the University of Silesia (inhabitants of the town and county of Cieszyn and students coming from further places), the evaluation was presented in the text of the contribution of educational institutions as well as the nature and suggestions for some local initiatives. They concern the implementation of democratic principles of coexistence among the young, urging them to get interested in the issues of the local community

and to be an active citizen, who takes care of the shape and direction of the development of local environment.

Key words: social participation of young people, activities at school and in the local environment for social participation of the young

Translated by Agata Cienciąła

NOTA O AUTORZE

Barbara Chojnacka-Synaszko – doktor nauk humanistycznych z zakresu pedagogiki, pracownik naukowo-dydaktyczny na stanowisku adiunkta w Zakładzie Pedagogiki Społecznej i Edukacji Międzykulturowej na Wydziale Etnologii i Nauk o Edukacji Uniwersytetu Śląskiego. Jest członkiem Stowarzyszenia Wspierania Edukacji Międzykulturowej.